

Kaddish: The Background

יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא בְּעֵלְמָא דִּי-בְרָא
כְּרַעוּתָהּ, וַיִּמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ בְּחַיִּיכוּן וּבְיוֹמֵיכוּן וּבְחַיֵּי
דְּכָל-בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּעַגְלָא וּבּוֹמֵן קָרִיב, וְאִמְרוּ: אָמֵן.

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וּלְעֵלְמֵי עֵלְמֵיָא.

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח, וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא,
וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלַּל שְׁמֵהּ דְּקוּדְשָׁא, בְּרִיךְ
הוּא, לְעֵלְא מִן-כָּל-בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא, תְּשַׁבְּחָתָא
וְנַחֲמָתָא דְּאִמְרֵין בְּעֵלְמָא, וְאִמְרוּ: אָמֵן.

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן-שְׁמַיָּא וְחַיִּים עֲלֵינוּ וְעַל-כָּל-
יִשְׂרָאֵל, וְאִמְרוּ: אָמֵן.

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמֵרוֹמָיו, הוּא יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל-
כָּל-יִשְׂרָאֵל, וְאִמְרוּ: אָמֵן.

<i>Transliteration:</i>	<i>Translation:</i>
<p>Yitgadal v'yitkadash sh'mei raba b'alma di-v'ra chirutei, v'yamlich malchutei b'chayeichon uvyomeichon uvchayei d'chol beit yisrael, ba'agala</p> <p>uvizman kariy, v'im'ru: "amen."</p> <p>Y'hei sh'mei raba m'varach l'alam ul'almei almaya.</p> <p>Yitbarach v'yishtabach, v'yitpa'ar v'yitromam v'yitnaseh, v'yithadar v'yit'aleh v'yit'halal sh'mei d'kud'sha, b'rich hu,</p> <p>l'eila min-kol-birchata v'shirata, tushb'chata v'nechemata da'amiran b'alma, v'im'ru: "amen."</p> <p>Y'hei shlama raba min-sh'maya v'chayim aleinu v'al-kol-yisrael, v'im'ru: "amen."</p> <p>Oseh shalom bimromav, hu ya'aseh shalom aleinu</p> <p>v'al kol-yisrael, v'imru: "amen."</p>	<p>Glorified and sanctified be God's great name throughout the world which He has created according to His will.</p> <p>May He establish His kingdom in your lifetime and during your days,</p> <p>and within the life of the entire House of Israel, speedily and soon;</p> <p>and say, Amen.</p> <p>May His great name be blessed forever and to all eternity.</p> <p>Blessed and praised, glorified and exalted, extolled and honored, adored and lauded be the name of the Holy One, blessed be He, beyond all the blessings and hymns, praises and consolations that</p> <p>are ever spoken in the world; and say, Amen.</p> <p>May there be abundant peace from heaven, and life, for us and for all Israel; and say, Amen.</p> <p>He who creates peace in His celestial heights, may He create peace for us and for all Israel; and say, Amen.</p>

Sources

1. Shmos 17:14-16

יז, יז וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה, כְּתֹב זֶאת זְכָרוֹן בַּסֵּפֶר, וְשִׂים, בְּאָזְנֵי הַוַּשֵׁעַ: כִּי-מָחָה אֶמְחָה אֶת-זְכָר עַמְלֵק, מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם. **יז, יז** וַיְבֹן מֹשֶׁה, מִזִּבְחַן; וַיִּקְרָא שְׁמוֹ, יְהוָה נָסִי. **יז, יז** וַיֹּאמֶר, כִּי-יָד עַל-כַּס יְהוָה, מִלְחָמָה לַיהוָה, בְּעַמְלֵק--מִדֶּר, דֶּר.

2. Bamidbar 14:17-23

יז, יז וַעֲתָה, **יז, יז** גְּדֹל-נָא כַח אֲדֹנָי, כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ, לֵאמֹר. **יז, יז** יְהוָה, אַרְךָ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד, נִשְׂא עוֹן, וְנָשָׂע; וְנִקְחָה, לֹא יִנְקָה--פֶּקֶד עוֹן אָבוֹת עַל-בָּנִים, עַל-שְׂלֵשִׁים וְעַל-רִבְעִים. **יז, יז** יִט סֶלַח-נָא, לַעֲוֹן הָעָם הַזֶּה--כְּגֹדֶל חֶסְדְּךָ; וְכַאֲשֶׁר נִשְׂאֵתָה לַעֲם הַזֶּה, מִמִּצְרַיִם וְעַד-הַנֶּה. **יז, יז** וַיֹּאמֶר יְהוָה, סַלַּחְתִּי כְדַבַּרְךָ. **יז, יז** וַיֹּאמֶר, חִי-אַנִּי: וַיִּמְלֵא כְבוֹד-יְהוָה, אֶת-כָּל-הָאָרֶץ. **יז, יז** כִּי כָל-הָאֲנָשִׁים, הָרְאִים אֶת-כְּבֹדִי וְאֶת-אֲתֹנִי, אֲשֶׁר-עָשִׂיתִי בְּמִצְרַיִם, וּבְמִדְבָר; וַיִּנְסוּ אֹתִי, זֶה עֹשֶׂר פְּעָמִים, וְלֹא שָׁמְעוּ, בְּקוֹלִי. **יז, יז** כִּג אִם-יִרְאוּ, אֶת-הָאָרֶץ, אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי, לְאַבְרָם; וְכָל-מִנְאֲצִי, לֹא יִרְאוּהָ.

3. Yechezkel 38:18-23

לח, יח וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא, בַּיּוֹם בּוֹא גּוֹג עַל-אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל--נָאֵם, אֲדֹנָי יְהוָה: תַּעֲלֶה חֲמָתִי, בְּאַפִּי. **לח, יט** וּבִקְנָאֲתִי בְּאֵשׁ-עֶבְרָתִי, דִּבַּרְתִּי: אִם-לֹא בַיּוֹם הַהוּא, יְהִיָּה רַעַשׁ גָּדוֹל, עַל, אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל. **לח, כ** וְרַעֲשׂוּ מִפְּנֵי דָגִי הַיָּם וְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְחַיֵּית הַשָּׂדֶה, וְכָל-הַרְמֵשׁ הַרְמֵשׁ עַל-הָאָדָמָה, וְכָל הָאָדָם, אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי הָאָדָמָה; וְנִהְרְסוּ הַהַרִים, וְנִפְּלוּ הַמִּדְרָגוֹת, וְכָל-חוֹמָה, לְאָרֶץ תִּפּוֹל. **לח, כא** וְקִרְאתִי עֲלֵיו לְכָל-הָרִי חָרָב, נָאֵם אֲדֹנָי יְהוָה: חָרָב אִישׁ, בְּאַחִיו תִּהְיֶה. **לח, כב** וְנִשְׁפָּטִיתִי אֹתוֹ, בְּדָבָר וּבְדָם; וְנִשְׁפָּט שׁוֹטֵף וְאֲבָנֵי אֶלְגָּבִישׁ אֵשׁ וְנִפְרִית, אֶמְטִיר עֲלָיו וְעַל-אֲנָפִיו, וְעַל-עַמִּים רַבִּים, אֲשֶׁר אֹתוֹ. **לח, כג** וְהִתְגַּדַּלְתִּי, וְהִתְקַדְּשִׁיתִי, וְנִודַעְתִּי, לְעֵינֵי גוֹיִם רַבִּים; וְיִדְעוּ, כִּי-אַנִּי יְהוָה.

4. Talmud Bavli. Brachos 3a

תניא, אמר רבי יוסי: פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל. בא אליהו זכור לטוב ושמר לי על הפתח (והמתין לי) עד שסיימתי תפילתי. לאחר שסיימתי תפילתי אמר לי: שלום עליך, רבי!

ואמרתי לו: שלום עליך, רבי ומורי! ואמר לי: בני, מפני מה נכנסת לחורבה זו? אמרתי לו: להתפלל. ואמר לי: היה לך להתפלל בדרך! ואמרתי לו: מתירא הייתי שמא יפסיקו בי עוברי דרכים. ואמר לי: היה לך להתפלל תפלה קצרה. באותה שעה למדתי ממנו שלשה דברים: למדתי שאין נכנסין לחורבה, ולמדתי שמתפללין בדרך, ולמדתי שהמתפלל בדרך - מתפלל תפלה קצרה. ואמר לי: בני, מה קול שמעת בחורבה זו? ואמרתי לו: שמעתי בת קול שמנהמת כיונה ואומרת: אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות. ואמר לי: חייך וחי ראשך, לא שעה זו בלבד אומרת כך, אלא בכל יום ויום שלש פעמים אומרת כך; ולא זו בלבד, אלא בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין יהא שמייה הגדול מבורך הקדוש ברוך הוא מנענע ראשו ואומר: אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך, מה לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם.

Aramaic

5. Mishna Berura, Orach Chaim Siman 56:sk 2

(ב) הקדיש - נוסח הקדיש יתגדל ויתקדש [ב] שהוסד ע"פ המקרא והתגדלתי והתקדשתי האמור (ביחזקאל לח) לענין מלחמת גוג ומגוג שאז יתגדל שמו של הקדוש ברוך הוא דכתיב ביום ההוא יהיה ד' אחד ושמו אחד. ויאמר הדלית דיתגדל ויתקדש [ג] בצירי כי הוא עברי ולא תרגום [עיין בב"י]

6. Tosfos, Brachos 3a

ועונין יהא שמייה הגדול מבורך - מכאן יש לסתור מה שפי' במחזור ויטרי יהא שמייה רבא שזו תפלה שאנו מתפללין שימלא שמו כדכתיב (שמות יז) כי יד על כס יה שלא יהא שמו שלם וכסאו שלם עד שימחה זרעו של עמלק ופירושו כך יהא שמי"ה שם יה רבא כלומר שאנו מתפללין שיהא שמו גדול ושלם ומבורך לעולם הוי תפלה אחרת כלומ' ומבורך לעולם הבא. וזה לא נראה מדקאמר הכא יהא שמייה הגדול מבורך משמע דתפלה אחת היא ואינו רוצה לומר שיהא שמו גדול ושלם אלא יהא שמו הגדול מבורך

וגם מה שאומרי' העולם לכך אומרים קדיש בלשון ארמית לפי שתפלה נאה ושבח גדול הוא על כן נתקן בלשון תרגום שלא יבינו המלאכים ויהיו מתקנאין בנו

וזה אינו נראה שהרי כמה תפלות יפות שהם בלשון עברי אלא נראה כדאמרינן בסוף סוטה (דף מט.) אין העולם מתקיים אלא אסדרא דקדושתא ואיהא שמייה רבא דבתר אגדתא שהיו רגילין לומר קדיש אחר הדרשה ושם היו עמי הארצות ולא היו מבינים כולם לשון הקודש לכך תקנוהו בלשון תרגום שהיו הכל מבינים שזה היה לשונם.

7. Bereishis 49:1

מט, א ויקרא יעקב, אֶל-בָּנָיו; ויאמר, האֲסֹפוּ וְאֶגִּידָה לָכֶם, אֵת אֲשֶׁר-יִקְרָא אֶתְכֶם, בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים.

8. Talmud Bavli, Pesachim 56a

דאמר רבי שמעון בן לקיש: +בראשית מט+ ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם. ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין, ונסתלקה ממנו שכינה. אמר: שמא חס ושלוש יש במטתי פסול, כאברהם שיצא ממנו ישמעאל, ואבי יצחק שיצא ממנו עשו. אמרו לו בניו: שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. אמרו: כשם שאין בלבך אלא אחד - כך אין בלבנו אלא אחד. באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. אמרי רבנן: היכי נעביד? נאמרוהו - לא אמרו משה רבינו, לא נאמרוהו - אמרו יעקב. התקינו שיהו אומרים אותו בחשאי.

9. Targum Yerushalmi, Bereishis 49:1

וקרא אבון יעקב לבנוי ואמר להון אתכנישו ואתני לכון קיצא גניזא רזיא טמיריא ומיתן אגריא דצדיקיא ופורענותהון דרשיעיא וטליותיה דעדן מה הוא כחדא אתכנשו תרי עשרתי שבטיא דיעקב ומקפין לדרגשא דדהבא דהוה אבון יעקב רביע בגוה בעיין די יתני להון קץ ברכתא ונחמתא מן די איתגלי ליה רזא אתכסי מניה מן די אפתח ליה תרעא איטרד מניה חזר אבון יעקב וברוך לבנוי גבר כעובדוי טביא בריך יתהון:

מן דאתכנשו תרי עשרתי שבטוי דיעקב ואקיפו דרגשא דדהבא דהוה אבונן יעקב רביע בגוה סברין דהוא גלי להון סדרי ברכתא ונחמתא ואתכסי מיניה:

ענא אבונן יעקב ואמר להון אברהם אבוי דאבא קם מיניה פיסול ישמעאל וכל בני קטורה ויצחק אבא קם מיניה פיסול עשו אחי ואנא דחיל דלא יהי ביניכון גבר לביה פליג על אחוי למיזל למפלח קדם טעוון אוחרניין ענין תרי עשרתי שבטוי דיעקב כולהון כחדא ואמרין שמע מינן ישראל אבונן " אלהנא " חד עני יעקב אבונן ואמר יהא שמיא רבא מברך לעלמי עלמין:

For the Deceased

10. Meseches Kallah Rabosi, Perek 2

[גמ'] איבעיא להו מכפרין עון אבות או לא, ת"ש דר' עקיבא נפק להווא אתרא אשכחיה להווא גברא דהוה דרי מונא אכתפיה ולא הוה מצי לסגויי ביה והוה צוח ומתאנה, א"ל מאי עבדתך א"ל לא שבקנא איסורא דלא עבדתא בהווא עלמא ועכשיו איכא נטורין עילוין ולא שבקין לי דאינון א"ל רבי עקיבא שבקת ברא א"ל בחיך לא ⁽⁵⁰⁾ תשלין דדחילנא ממלאכי דמחו לי בפולסי דנורא ואמרין לי אמאי לא תיתי בפריע א"ל אימא ⁽⁵¹⁾ ליה דקא נחותר, א"ל שבקית אתתא מעברתא אול ר' עקיבא עאל להווא מדינתא, אמר להו בריה דפלוני היכא ⁽⁵²⁾ אמרו ליה יעקר זכרו דהווא שחיק עצמות א"ל אמאי אמרו ליה הווא לסטים אכל אינשי ומצער בריתא ולא עוד אלא שבא על נערה המאורסה ביום הכפורים. אול לביתיה אשכח אתתיה מעוברתא נטרה עד דילדה, אול מהליה לכו גדל אוקמי בבי כנישתא לברוכי בקהלא לימים אול ר' עקיבא להווא אתרא איתחזי ליה א"ל תנוח דעתך שהנחת את דעתי:

How Does it Work?

11. Talmud Bavli, Kiddushin 31b

ת"ר מכבדו בחיו ומכבדו כמותו בחיו כיצד הנשמע בדבר אביו למקום לא יאמר שלחוני בשביל עצמי מהרוני בשביל עצמי פטרוני בשביל עצמי אלא כלהו כשביל אבא כמותו כיצד יהיה אומר דבר שמועה מפיו לא יאמר כך אמר אבא אלא כך אמר אבא מרי * הרני כפרת משכבו יהני מלי תוך שנים עשר חדש מכאן ואילך אומר זכרונו לברכה לחיי העולם הבא

12. Mishna Berura, Orach Chaim 56:sk 1

(א) יש לכוין - כי אחז"ל כל העונה איש"ר מברך בכל כחו קורעין לו גזר דינו ופירשו הראשונים דר"ל בכל כחו בכל כונתו ובכל איבריו דהיינו שיאמרנה בלב ונפש ולא רק כמוציא שפתיו ולבו בל עמו. גם [א] יכוין לשמוע הקדיש מפי הש"ץ כדי שידע על מה הוא עונה איש"ר ואמן שאחר דאמירן בעלמא. וכ"ש שצריך לזוהר מאד ומאד שלא להשיח באמצע קדיש או קדושה וכדאיתא במסכת דרך ארץ דר' חמא אשכחיה לאליהו בכמה אלפי גמלים טעונים אף וחיימה לשלם לאלו וכל המדבר באלו המקומות עליו הכתוב אומר ולא אותי קראת יעקב [הובא בב"י סימן קכ"ה] וכתוב בספר חסידים מעשה בחסיד אחד שראה לחסיד אחר במותו ופניו מוריקות א"ל למה פניך מוריקות א"ל מפני שהייתי מדבר בשעה שהש"ץ היה אומר ויכולו וברכת מגן אבות וביתגדל. ובספר מטה משה סימן תי"א הביא בשם מדרש שחכם אחד נתראה לתלמידו בחלום וראה התלמיד שהיה לו כתם במצחו וא"ל מפני מה אירע לך כך א"ל מפני שלא הייתי נזהר מלדבר כשהחזן היה אומר קדיש. ואפ"ל להרהר בד"ת אסור בשעה שהחזן אומר קדיש מפני שצריך לכוין הרבה בעניית הקדיש [פרי חדש]. ואין חילוק בין קדיש על תנ"ך או אגדה או משניות [פמ"ג]:

13. Maharik, Siman 30

ל נדעך דאפילו היינו אומרים שיש לומר קדיש בעבור זקנו או זקנתו דבני צנים רבי סס כצנים מ"מ לא הוה כצנים ממש ויש לו לזון ליטול יותר מבן הבן וזה דבר פשוט וכ"ש דלפי הכלפ"ד אין לזון הבן לומר קדיש בשביל זקנו יותר מאדם אחר שהרי (א) מ"ינו שאמירת הקדיש תלוי בחיוב הכבוד שהרי אמרו הפוסקים ששני אחים נוטלים שני חלקים בקדיש משום שכל אחד חייב בכבוד אביו ומאחר שהדבר תלוי בכבוד אביו א"כ (ב) נראה שכן הבן שאין חייב בכבוד זקנו שהרי לא מ"ינו בשום מקום שיחייב אלא בכבוד האב והאם ואשה אביו בחייו ובעל אמו בחייה ואחיו בגדול ומזכה לכו מקראי כדאמרינן בכתובות פרק הנושא (דף ק"ג) או אשה אביו אפילו לאחר מיתת אביו למ"מ בעלמא כדאיתא התם . אכל כן הבן בכבוד זקנו זה לא מ"ינו בשום מקום . וא"כ אין לו לומר יותר קדיש מאדם אחר אלא שנהגו כן .

14. Talmud Bavli, Avodah Zarah 3a

היום לעשותם ומחר לקבל שכרם.

15. Devarim 21: 8

. כא, ח פפר לעמך ישאל אשור-פדית, יהנה, ואל-תתן דם נקי, בקרב עמך ישראל; ונפפר להם, הדם.

16. Rabbeinu Bechayei, ad loc.

כפר לעמך . דרשו נפסיקתא
 אלו ההיים שמחכפרין בממונס . אשר פדית אלו המהים שמחכפרין בממון ההיים . ולמדנו מזה שההקדשות שנוהגין החיים להקדישם בעד המחיס שיש להם חועלת למהים וכל שכן אם הבן מקדיש בעד אביו שהוא זכות לאביו להיות אוכל הבן פירוהו והוא הדין לאומר בשבילו קדיש או שום ברכה צנית הכנסת צבור וכמו שהמרו בחגדה בלוחו מעשה של רבי עקיבא וכדאיתא במככת כלה

17. Responsa Maharam Chalava, Siman 17

שאלת מהו לידור צדקה בשביל מחיס שכבר מתו, דיועיל להן מה שיעשה בשבילן אחר מיתתן.

ומה שבא באגרת חלק⁴⁰ אבא לא מוכה ברא ברא תשובה. אין ספק בדבר כי לא יועיל ולא יצילי מה שיעשה בשביל אדם מוכה אבא, ומביא לשם⁴¹ אין מידי מציל, אין אברהם מציל את ישמעאל ואין אחרי מותו, כי כל אדם נדון לפי מה שהוא בעת מותו, כי לפי מעלתו והשגתו יצחק מציל את עשו⁴², שנראה מתוך זה שהבן מציל את אביו במקצת, וכמו כשתפרד גופו מנפשו ישיג מעלה ויזכה לאור באור החיים, ואין לה תוספת שנראה במעשה דר' עקיבא⁴⁴, וכמה שבא פ"ק דקידושין⁴³ היה אומר דבר מעלה ותועלת במה שיעשו אחרי כן להועילו ולהצילו מצרתו. וכבר אמר מבאר שמועה מפיו לא יאמר כך אמר אבא, אלא כך אמר אבא מארי הריני כפרת זה הענין בחכמתו², כל אשר תמצא ירך בכחך עשה כי אין מעשה וחשבון ודעת משכבו והני מילי תוך שנים עשר חדש וכו'. הרי שהצריכו לזון לומר כך מפני וחכמה בשאול אשר אתה הולך שמה. יאמר כל אשר תמצא ירך בעורך חי שיש שימצא אביו תועלת בכך להקל עניו, כל זה אמת ומשפט שהדין כך הוא נותן, לך כח להשיג מעלות עשה. ועל דרך שאמרו רבוהינו פרק שואלי עשה בעורך כי אחר שהוא נטע צדיק עץ חיים עושה פרי, הצדיק יצדיק לרבים יש לו שכר בידך, ר"ל שיש בידו לעשות צדקה ולקיים התורה והמצוות, ואמרו כי לא אמת יצלנו מרעתו במקצת, כאשר תצילנו צדקה שגור לתת אחרי מותו, אבל יועילנו מה שיעשה אחרינו בעבורו, אין לו דרך אחרת של הצלה בכל מה שיעשה אחר בשבילו אחריו.

18. Sefer Rokeiach, Siman 217

